

Asia: VN/5468/2020

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Kaupan tulevaisuusselonteon sisältö kehittämisselontekoon

1. Mitä sisältöjä ja niihin liittyviä konkreettisia kehittämisselontekoa/nostoja kaupan tulevaisuusselonteon tulisi mielestänne sisältää? Esitetyt sisällöt sekä kehittämisselontekot ja nostot pyydetään perustelemaan.

Ehdotuksenne ja näkökulmanne voivat pohjautua myös työ- ja elinkeinoministeriön esivalmistelussa tunnistettuihin sisältöehdotuksiin (liite 1). Myös tässä kohdin pyydetään sisältöihin kehittämisselontekoa ja nostoja perusteluineen.

Kaupan nykyisen ja tulevan henkilöstön kouluttaminen kohti muuttuvien markkinoiden vaatimuksia:

Verkkokaupan laajetessa myymäläverkostoon ja asiakaspalveluun perustuva liiketoimintamalli kokee väistämättä muutoksia. On pyrittävä tunnistamaan muutostarpeet ja vastattava ajoissa markkinoiden vaatimukseen kotimaisen kaupan kilpailukykyä säilyttämiseksi. Henkilöstön digitaitojen parantaminen ja kouluttaminen uusien teknologisten työkalujen käyttöön sekä muuttuvien toimenkuvien vaatimukseen on kestävä tapa rakentaa kilpailukykyä epävarmassa tulevaisuudessa. Myös koulujen ja yliopistojen opinto-ohjelmien sisällöissä tulisi huomioida älykkään teknologian mahdollisuudet ja rooli työelämässä.

Työvoiman saatavuus, työehdot ja palkkaus:

Kaupan alalla tehdään paljon osa-aikaista työtä. Monet työntekijät eivät saa toimeentulonsa turvaamiseksi riittävästi työtunteja. Julkisessa keskustelussa korostetaan usein niitä työntekijöitä, jotka haluavat tehdä satunnaisia tai harvoja työkeikkoja nollatuntisopimuksen pohjalta. Sen sijaan vakiintunutta elämää elävä ihminen, jolla on aitoja vastuita omasta ja perheensä toimeentulosta, asumisesta ja hyvinvoinnista, kohtaa usein toimeentulovaikeuksia tuntipohjaisten sopimusten tarjoamilla ansioilla. Tavoitteena tulee olla mahdollistaa koko-aikatyö sitä haluaville. Työehdot ja palkkaus yhdessä työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeuksien kanssa ovat merkittävimmät syyt kaupan alan työvoiman kohtaanto-ongelmaan.

Kaupan toimialan muutoksesta

2. Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiovalta voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen Suomessa?

Sosiaaliturvan ja erityisesti työttömyysturvan kehittämisessä on tärkeää huomioida erilaiset työn tekemisen muodot ja pienipalkkaisuudesta aiheutuvat toimeentulon ongelmat. Sosiaaliturvaa on edelleen uudistettava siihen suuntaan, että lyhytaikaisen ja osa-aikaisen työn tekeminen on järkevää ilman toimeentulon katkeamista ja kohtuutonta byrokratiaa.

Kuluttamisen eettisyydellä on monta näkökohtaa. Yhä useammat haluavat maksaa ilmastoystävällisestä ja ympäristönäkökohdat huomioivasta palvelusta, mutta on yhtä tärkeää suunnata kulutus päätöksiä säällisin työehtoin tuotettuihin tuotteisiin ja palveluihin. On yhteiskunnan ja kaupan alan yhteinen etu, että työehtoihin liittyviä eettisiä näkökohtia pidetään esillä uusin tavoin. Myös valtion toimin on mahdollista edistää kuluttajien tietoisuutta eettisesti teetetyistä työstä.

Kaupan logistiikkakeskukset sijoittuvat usein suurten kaupunkien ja maakuntakeskusten läheisyyteen. Varastointimahdollisuudet ja liikenneyhteydet edellyttävät oikea-aikaisia ja tulevaisuuteen katsovia kaavoituspäätöksiä. Suurten kaupunkien ja maakuntakeskusten maankäytön ja liikennesuunnittelun helpottamiseksi valtioneuvoston MAL-sopimusneuvottelut olisi käytävä loppuun viivytyksettä.

3. Mitkä ovat mielestänne kolme keskeisintä sisältöä/teemaa kaupan toimialan rakennemuutoksessa?

1. Verkkokaupan lisääntyminen, myymäläverkoston supistuminen ja näistä johtuvat jakelun muutokset.
2. Alan työntekijöiden toimenkuvien, työehtojen ja palkkauksen kehittyminen.
3. Ilmastonmuutos ja hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen

4. Millaisia vaikutuksia mielestänne koronaviruspandemia taikka sen kaltaiset yllättävät toimialaa merkittävästi ravistelevat muutostilanteet tuovat kaupan toimialalle?

Häiriöt kansainvälisissä toimitusketjuissa korostavat kotimaisen huoltovarmuuden merkitystä. Erityisesti elintarvike- ja päivittäistavarakaupan jatkuminen on turvattava myös poikkeusoloissa.

Kotimaisen erikoiskaupan toimintaedellytykset voivat heiketä nopeasti kysynnän siirtyessä verkkokauppoihin, joista merkittävä osa toimii ulkomailta käsin.

Poikkeusolojen aikana avoinna pysyvissä kaupan yksiköissä asiakkaiden ja henkilöstön suojaamiseksi tehtävät toimet on voitava ottaa käyttöön nopeallakin aikavälillä.

5. Miten valtiovalta voi mielestänne tukea kaupan toimialan rakenteiden kestävyyttä ennakoivasti yllättävissä muutostilanteissa (esimerkiksi koronaviruspandemian kaltaiset tilanteet)?

Huoltovarmuuden turvaamiseksi olisi vältettävä kotimaista ruoantuotantoa ja -jakelua heikentävää sääntelyä tavoilla, jotka eivät rajoita vapaata kilpailua ja markkinoille tuloa tai lisää kaupan keskittymistä.

On edistettävä tasapainoista sääntelyä EU:n sisämarkkinoilla ja toimittava sen puolesta, että reilua kilpailua ja työehtoja edistävä lainsäädäntö saadaan voimaan viivytyksettä.

Käytössä olevin kehittämisrahoitus- ym. keinoin olisi tuettava yritysten verkkokauppaosaamista ja kansainvälistymistä.

6. Miten digitalisaatio tulee näkemyksenne mukaan muuttamaan asiakassuhdetta, markkinointia ja arvoketjuja? Onko painopiste siirtymässä tavaroista palveluihin?

Vaikuttaisi luontevalta, että etenkin päivittäistavarakaupassa aika- ja paikkariippumaton ostaminen yleistyy entisestään. Valmiiksi kerättyjen ostosten noutomyynti ja kotitoimitukset todennäköisesti lisääntyvät, jolloin tavarakauppa täydentyy tilaus- ja kuljetuspalveluilla. Tavaroiden keräily, pakkaus ja toimitukset työllistävät jatkossa enemmän henkilökuntaa, vaikka ainakin osa prosessista todennäköisesti automatisoituu nopeasti.

Erikoistavarakaupassa henkilökohtainen palvelu ja kaupan henkilökunnan asiantuntemus ja rooli asiakkaan neuvonantajana voivat korostua. Kestokulutushyödykkeiden valinnassa asiakaspalvelun henkilökunta luo lisäarvoa kuluttajalle ja kilpailuetua työnantajalleen toimimalla tuotteiden suosittelijana sekä esittelijänä. Myös erikoiskaupan puolella kuluttajatoimitusten nopeus nousee kilpailutekijäksi.

Tulevaisuusselon valmistelu

7. Mitä tulee mielestänne huomioida kaupan tulevaisuusselonteon valmistelussa?

Kaupan alan työtehtävät saattavat eriytyä entisestään digitalisaation ja verkkokaupan kasvun myötä: elintarvikkeiden ja päivittäistavaroiden kaupassa tehokasta logistiikkaa ja nopeita toimituksia hoitava työvoima ja toisaalta erikoiskaupassa yhä pidemmälle erikoistuneet asiantuntijamyymälät. Tehokas ja kohtuuhintainen kuljetusketju logistiikkakeskuksesta tai myymälästä kuluttajalle muodostunee selkeäksi kilpailueduksi. Kun kilpaillaan asiakaskokemuksen helppoudella, hinnalla ja nopeudella, on huolehdittava työn teettämisen inhimillisyydestä ja työehdoista. Kaupan alan rakennemuutoksen ei tule tarkoittaa työsopimusten ulkopuolella toimivan alustatyön tai pakkoyrittäjyyden kasvua.

On nähtävissä, että kaupan toimialasta tulee yhä suurempi kuljetusten järjestäjä tai hankkija myös loppuasiakkaisiin päin. Kaupan toimitusketjujen muuttuessa on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota kuljetusten turvallisuuteen ja ilmastovaikutuksiin. Liikenteen sähköistyminen ja uudet kuljetusteknologiat tulevat yhä enemmän kaupan toimialan asialistalle.

Muuta huomioitavaa

8. Muut mahdolliset kommentit.

-

Perholehto Pinja
SAK ry